ĢENERĀLADVOKĀTA L. A. HĒLHUDA [*L. A. GEELHOED*] SECINĀJUMI,

sniegti 2005. gada 24. februārī [1]

I — Ievads

1. Šajā lietā ir radies jautājums, kā interpretēt un piemērot Regulu Nr. 1408/71 un Nr. 574/72 [2] kolīziju normas, nosakot, kura no dalībvalstīm — nodarbinātības dalībvalsts vai dzīvesvietas dalībvalsts — ir atbildīga par ģimenes pabalstu izmaksāšanu situācijā, kad persona strādā vienā dalībvalstī (Austrijā), bet kopā ar savu laulāto vai dzīvesbiedru un bērniem dzīvo citā dalībvalstī (Vācijā), kur strādā šis laulātais vai dzīvesbiedrs. Tāds pats jautājums radās arī lietā C-153/03 *Weide* [3] saistībā ar līdzīgu kolīziju attiecībā uz kompetenci starp Luksemburgu kā nodarbinātības dalībvalsti un vēlreiz Vāciju kā dzīvesvietas dalībvalsti. Ģenerāladvokāte Kokote [*Kokott*] šajā lietā savus secinājumus iesniedza 2004. gada 15. jūlijā [4].

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — Padomes 1971. gada 14. jūnija Regula Nr. 1408/71/EEK par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (OV L 149, 2. lpp.), kurā izdarīti grozījumi un kas atjaunināta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 5. jūnija Regulu Nr. 1386/2001/EK (OV L 187, 1. lpp.; turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1408/71") un Padomes 1972. gada 21. marta Regula Nr. 574/72/EEK, ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai Nr. 1408/71 (OV L 74, 1. lpp.), kurā izdarīti grozījumi un kas atjaunināta ar Regulu Nr. 1386/2001 (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 574/72").

3 — Šajā lietā spriedums vēl nav pasludināts.

4 — Secinājumi pieejami *www.curia.eu.int*.

II — Atbilstošās tiesību normas

2. Atbilstošās Kopienu tiesību normas ir šādas:

Regulas Nr. 1408/71 13. pants

"1. Ievērojot *14.c un 14.f pantu*, personas, uz kurām attiecināma šī regula, ir pakļautas tikai vienas dalībvalsts tiesību aktiem. Šos tiesību aktus nosaka saskaņā ar šo sadaļu.

2. Ievērojot 14.–17. pantu:

a) persona, kura veic algotu darbu vienas dalībvalsts teritorijā, ir pakļauta šīs valsts tiesību aktiem, pat ja tā dzīvo citā dalībvalstī vai ja uzņēmuma vai perso-

nas juridiskā adrese vai uzņēmējdarbības vieta, kurā viņš ir nodarbināts, atrodas citā dalībvalstī;

[..]. "

Regulas Nr. 1408/71 73. pants

"Darbiniekiem vai pašnodarbinātām personām, uz ko attiecas kādas dalībvalsts [..] tiesību akti, ir tiesības uz ģimenes pabalstiem, ko paredz pirmās dalībvalsts tiesību akti, tādiem viņa ģimenes locekļiem, kas dzīvo kādā citā dalībvalstī, tā, it kā viņi dzīvotu pirmajā valstī, ar ierobežojumiem, kas paredzēti VI pielikumā."

Regulas Nr. 1408/71 76. pants

"1. Ja tajā pašā laikā šim pašam ģimenes loceklim, pamatojoties uz viņa nodarbinātību, tiek nodrošināti ģimenes pabalsti saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kuras teritorijā uzturas ģimenes locekļi, ģimenes pabalsti, kas personai pienākas, pamatojoties uz citas dalībvalsts tiesību aktiem, ir jāsamazina apmērā, ko paredz pirmās dalībvalsts tiesību akti, ja tas atbilst 73. vai 74. pantam.

[..]. "

Regulas Nr. 574/72 10. pants

"1. a) Pabalsti vai ģimenes pabalsti, kas personai pienākas, pamatojoties uz dalībvalsts tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem šo tiesību uz pabalstiem iegūšana nav atkarīga no apdrošināšanas, nodarbinātības vai pašnodarbinātā statusa, ja tajā pat laikā šim pašam ģimenes loceklim pabalsti pienākas, tikai pamatojoties uz citas dalībvalsts tiesību aktiem vai piemērojot Regulas 73. 74., 77. vai 78. pantu, tiek samazināti šo pabalstu apmērā.

b) Taču, ja profesionālā vai uzņēmējdarbība tiek veikta pirmajā dalībvalstī:

i) gadījumā, ja personai, kurai ir tiesības uz ģimenes pabalstu vai kura tos saņem, šie pabalsti pienākas, vai nu tikai pamatojoties uz otras dalībvalsts tiesību aktiem, vai Regulas 73. vai 74. pantu, šie pabalsti, kas pienākas, pamatojoties uz citas dalībvalsts tiesību aktiem vai minētajiem pantiem, ir jāsamazina ģimenes pabalstu apmērā, ko nosaka tās dalībvalsts tiesību akti, kuras teritorijā ģimene uzturas. Izmaksas pabalstiem, ko maksā dalībvalsts, kuras teritorijā uzturas ģimene, sedz šī dalībvalsts;

ii) [..]. "

III — Fakti, process un prejudiciālie jautājumi

3. Dodla [*Dodl*] un Oberhollencere [*Oberhollenzer*] (turpmāk tekstā — "prasītājas") ir Austrijas pilsones, kas strādā Austrijā, bet dzīvo Vācijā kopā attiecīgi ar savu vīru un dzīvesbiedru, Vācijas pilsoņiem. Pēc dēlu piedzimšanas abas prasītājas devās bezalgas bērna kopšanas atvaļinājumā, kas ilga trīs ar pusi mēnešus (Dodlas gadījumā) un gandrīz divus gadus (Oberhollenceres gadījumā). Šai laikā viņu darba tiesiskās attiecības bija pārtrauktas.

4. Abas prasītājas pieprasīja valsts bērna kopšanas pabalstu (*Bundeserziehungsgeld*) Vācijā. Vācijas iestādes noraidīja viņu lūgumus, pamatojoties uz to, ka, pēc šo iestāžu domām, Austrija kā nodarbinātības dalībvalsts bija kompetentā dalībvalsts attiecībā uz šiem pabalstiem. Dodlas gadījumā turklāt bija pārsniegts ienākumu līmenis, kas deva tiesības uz šo pabalstu saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem. Sakarā ar to prasītājas mēģināja iegūt bērna aprūpes pabalstu (*Kinderbetreuungsgeld*) Austrijā. Tomēr arī šie lūgumi tika noraidīti. Piemērojot Regulas Nr. 1408/71 73., 75. un 76. pantu saistībā ar Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunktu, kompetentā iestāde *Tiroler Gebietskrankenkasse* (Tiroles Slimokase) uzskatīja, ka minētie pabalsti vispirms ir jānodrošina dzīvesvietas dalībvalstij.

5. Prasītājas apstrīdēja šos lēmumus *Landesgericht Innsbruck* (Insbrukas pavalsts tiesa). Uzskatot, ka situācijās, kad bērna vecāki strādā dažādās dalībvalstīs, ģimenes pabalsti ir jānodrošina tai valstij, kurā bērns uzturas pastāvīgi, šī tiesa noraidīja prasītāju iesniegtās sūdzības. Austrijā viņām bija tikai tiesības saņemt starpību starp Austrijas pabalstu un Vācijas pabalstu gadījumā, ja pēdējais no minētajiem pabalstiem būtu mazāks. Prasītājas šo spriedumu pārsūdzēja *Oberlandesgericht Innsbruck* (Insbrukas pavalsts Augstākā

tiesa), apgalvojot, ka, tā kā minētie pabalsti bija paredzēti, lai nodrošinātu ienākumus vecākiem, kuru profesionālā darbību bija pārtraukta, lai atvēlētu laiku bērnu audzināšanai, nodarbinātības dalībvalsts ir atbildīga par minēto ģimenes pabalstu nodrošināšanu.

6. *Oberlandesgericht Innsbruck* nolēma apturēt tiesvedību un saskaņā ar EKL 234. pantu uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulas Nr. 1408/71/EEK par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā, 73. pants saistībā ar šīs regulas 13. pantu ar grozījumiem ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas arī uz darbiniekiem [algotiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātiem darba ņēmējiem], kuru darba tiesiskās attiecības joprojām pastāv, bet neietver ne pienākumu veikt darbu vai izmaksāt algu (bezalgas bērna kopšanas atvaļinājums), ne arī veikt sociālā nodrošinājuma iemaksas saskaņā ar valsts tiesību aktiem?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša —

vai tādā gadījumā nodarbinātības valstij ir jāizmaksā pabalsts arī tad, ja darba ņēmējs un tie viņa vai viņas ģimenes locekļi, kuriem varētu izmaksāt tādu pabalstu kā Austrijas bērna aprūpes pabalsts, vispār un it īpaši bezalgas bērna kopšanas atvaļinājuma laikā nav dzīvojuši valstī, kurā viņi strādā?"

7. *Tiroler Gebietskrankenkasse* (atbildētāja pamata prāvā), Austrijas, Vācijas un Somijas valdības, kā arī Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus. Austrijas un Vācijas valdības, kā arī Komisija tiesas sēdē 2004. gada 14. decembrī iesniedza papildu dokumentus.

8. Pirms tiesas sēdes Tiesa lūdza Vācijas valdību izskaidrot būtību ģimenes pabalstam (*Kindergeld*), kas atbilda Austrijas ģimenes pabalstiem un ko attiecīgi saņēma prasītāju laulātais un dzīvesbiedrs, kā arī paskaidrot, kā tie atšķiras no Vācijas bērna kopšanas pabalsta (*Bundeserziehungsgeld*). Tiesa šo informāciju saņēma 2004. gada 5. novembrī. Vācijas valdība savā atbildē paskaidro, ka *Kindergeld* no *Bundeserziehungsgeld* atšķiras maksāšanas veida, mērķa un piešķiršanas

nosacījumu ziņā. Ciktāl tas ir nozīmīgi šim procesam, ir skaidrs — un neviena no personām, kas iestājušās lietā, to neapstrīd, — gan šie pabalsti, gan Austrijas *Kinderbetreuunngsgeld* ir ģimenes pabalsti Regulas Nr. 1408/71 4. panta 1. punkta h) apakšpunkta izpratnē atbilstoši tam, kā to ir interpretējusi Tiesa [5].

IV — Atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem

A — *Pirmais prejudiciālais jautājums*

9. Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai darba ņēmējs, kas uz noteiktu laiku dodas bezalgas bērna kopšanas atvaļinājumā, bet kura darba tiesiskās attiecības paliek spēkā, neskatoties uz to, ka tiek pārtraukti pienākumi veikt darbu un izmaksāt algu, un kam saskaņā ar valsts likumiem nav jāveic sociālās nodrošināšanas iemaksas, saglabā savu darba ņēmēja statusu Regulas Nr. 1408/71 73. panta piemērošanai.

10. Visas personas, kas iestājušās lietā, piekrīt, ka uz šo jautājumu ir jāatbild apstiprinoši.

11. Sniedzot atbildi uz šo jautājumu, vispirms jānorāda, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 2. pantu šīs regulas nosacījumi ir piemērojami *inter alia* darba ņēmējiem, uz kuriem attiecas vai attiecās vienas vai vairāku dalībvalstu tiesību akti un kas ir kādas dalībvalsts pilsoņi. Jēdziens "darba ņēmējs" ir definēts Regulas Nr. 1408/71 1. panta a) punktā un aptver visas personas, kas ir apdrošinātas pret risku kādā no sociālā nodrošinājuma sistēmām un atbilst šajā noteikumā minētajiem nosacījumiem [6]. Tiesa ir atzinusi, ka tādējādi personai ir darba ņēmēja statuss Regulas Nr. 1408/71 izpratnē, ja tā ir obligāti vai brīvprātīgi apdrošināta vismaz attiecībā uz vienu risku vispārīgā vai speciālā sociālā nodrošinājuma sistēmā, kas minēta Regulas Nr. 1408/71 1. panta a) punktā, neatkarīgi no tā, vai ir spēkā darba tiesiskās attiecības [7].

12. Tādējādi, ievērojot minēto judikatūru, to, vai persona joprojām atbilst Regulas

5 — Skat., piemēram, 1996. gada 10. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-245/94 un C-312/94 *Hoever un Zachow* (*Recueil*, I-4895. lpp., 23.–27. punkts) un 2002. gada 5. februāra spriedumu lietā C-255/99 *Humer* (*Recueil*, I-1205. lpp., 31. un 32. punkts).

6 — 1990. gada 3. maija spriedums lietā C-2/89 *Kits van Heijningen* (*Recueil*, I-1755. lpp., 9. punkts) un 1997. gada 30. janvāra spriedums apvienotajās lietās C-4/95 un C-5/95 *Stöber* un *Piosa Pereira* (*Recueil*, I-511. lpp., 27. punkts).

7 — 1998. gada 12. maija spriedums lietā C-85/96 *Martinez Sala* (*Recueil*, I-2691. lpp., 36. punkts) un 1998. gada 11. jūnija spriedums lietā C-275/96 *Kuusijärvi* (*Recueil*, I-3419. lpp., 21. punkts).

Nr. 1408/71 *ratione personae* lokam, nosaka ne tik daudz darba tiesisko attiecību statuss kā apdrošināšana pret risku sociālā nodrošinājuma sistēmā, kas minēta šīs regulas 1. panta a) punktā. No tā izriet, ka galveno darba tiesisko attiecību pienākumu pārtraukšana uz noteiktu laiku vien nevar liegt nodarbinātajam darba ņēmēja statusu Regulas Nr. 1408/71 73. panta izpratnē.

13. Tādējādi atbilde uz pirmo jautājumu ir šāda: Regulas Nr. 1408/71 73. pants saistībā ar šīs regulas 13. pantu attiecas uz darba ņēmējiem, kuru darba tiesiskās attiecības joprojām ir spēkā, bet bezalgas bērna kopšanas atvaļinājuma dēļ neietver ne pienākumu veikt darbu un izmaksāt algu, ne arī veikt sociālā nodrošinājuma iemaksas saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

B — *Otrais prejudiciālais jautājums*

14. Otrais *Oberlandesgericht Innsbruck* Tiesai uzdotais jautājums ir par kompetences sadalījumu starp dalībvalstīm ģimenes pabalstu nodrošināšanas jomā situācijā, kad Kopienas darba ņēmējs ir nodarbināts vienā dalībvalstī, bet kopā ar savu (dzīvesbiedru vai) vīru un bērnu vai bērniem dzīvo citā dalībvalstī. Vai to, kura dalībvalsts ir prioritāri atbildīga, var noteikt, ņemot vērā tikai attiecīgās personas darba ņēmēja statusu, vai arī ir iespējams ņemt vērā tās ģimenes apstākļus? Šīs problēmas risinājumā var izmantot dažādas pieejas, kā tas redzams no tālāk izklāstītā lietas dalībnieku apsvērumu kopsavilkuma.

1). Apsvērumi, ko sniedza personas, kas iestājušās lietā

15. *Tiroler Gebietskrankenkasse* un Austrijas valdība uzskata, ka situācijā, kad katrs no vecākiem strādā dažādās dalībvalstīs un kad tiem ir tiesības uz ģimenes pabalstiem abās valstīs, ģimenes interešu galvenā centra atrašanās vietai vajadzētu būt noteicošai, nosakot, kura no dalībvalstīm ir prioritāri atbildīga par ģimenes pabalstu izmaksāšanu. Šajā sakarā tās atsaucas uz Tiesas spriedumu lietā *Hoever* un *Zachow*[8], kurā nolemts, ka šādos apstākļos ir jāņem vērā ģimenes situācija kopumā. Lai gan jāatzīst, ka prasītājas ir darba ņēmēji Regulas Nr. 1408/71 73. panta izpratnē un ka tādējādi var šķist, ka atbildība gulstas uz nodarbinātības dalībvalsti, tās norāda, ka nav pareizi ņemt vērā tikai viņu situāciju vien. Gadījumos, kur saskaņā ar tā saucamo vienotības principu pastāv tiesības uz vienreizēju ģimenes izmaksu kompensāciju par katru bērnu, pabalstu summēšana nav pieļaujama. Šajā sakarā Regulas Nr. 1408/71 76. pants un Regulas Nr. 574/72 10. pants paredz, ka gadījumos, kad profesionālā darbība tiek veikta dzīvesvietas dalībvalstī, pabalsti, ko

8 — Iepriekš minēts 5. zemsvītras piezīmē, 37. punkts.

nodrošina nodarbinātības dalībvalsts, tiek samazināti to pabalstu apmērā, ko nodrošina dzīvesvietas dalībvalsts. Ja šie pabalsti ir mazāki nekā nodarbinātības dalībvalsts pabalsti, šai dalībvalstij ir pienākums piemaksāt starpību līdz tam pabalstu apmēram, kādu tā nodrošina. Šis risinājums ir attiecīgo personu interesēs, jo tas tām garantē vislielāko pabalstu apmēru un tādējādi palīdz īstenot regulās paredzēto mērķi veicināt darba ņēmēju pārvietošanos. Tādējādi, viņuprāt, atbildība nodrošināt attiecīgos ģimenes pabalstus prioritāri gulstas uz Vāciju kā dzīvesvietas dalībvalsti.

16. No otras puses, Vācijas valdība uzsver — no Regulas Nr. 1408/71 13. un 73. panta izriet, ka, tā kā prasītājas ir nodarbinātas Austrijā, viņām ir tiesības uz ģimenes pabalstiem šajā dalībvalstī. Šādi pabalsti ir paredzēti, lai nodrošinātu ienākumus vecākiem periodā, kura laikā to profesionālā darbība ir pārtraukta bērna kopšanas dēļ. Regulā Nr. 1408/71 nav paredzēts, ka ir jāņem vērā ģimenes situācija. Tā atzīmē, ka spriedums lietā *Hoever* un *Zachow* attiecas uz īpašu situāciju un ka šajā spriedumā nospriestais ir piemērojams tikai situācijās, kad attiecīgajām personām tādēļ, ka tās ir izmantojušas savas tiesības brīvi pārvietoties, nodarbinātības dalībvalstī nav tiesību uz ģimenes pabalstiem. Turklāt Regulas Nr. 1408/71 76. pants šajā lietā nav piemērojams, jo prasītāju laulātais un dzīvesbiedrs neatbilst Vācijas likuma nosacījumiem šādu pabalstu saņemšanai. Somijas valdība piekrīt, ka šajā lietā atbildība gulstas uz nodarbinātības dalībvalsti. Dzīvesvietas dalībvalsts ir atbildīga tikai tad, ja nav iespējams piemērot nodarbinātības dalībvalsts likumu. Taču tā piebilst, ka tiesību pārklāšanās gadījumā atbildīgā dalībvalsts ir jānosaka, pamatojoties uz Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. daļas b) apakšpunkta i) daļu.

17. Komisija faktiski ir aizstāvējusi abus viedokļus. Savos rakstveida apsvērumos šajā lietā tā norāda uz to, ka lietā *Weide*[9] tā argumentēja — nosakot kompetenci ģimenes pabalstu nodrošināšanā saskaņā ar Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punktu, ir vēlams piemērot "ģimenes pieeju", ko Tiesa izmantoja spriedumā lietā *Hoever* un *Zachow*, nevis "individuālu pieeju". Minētās lietas apstākļos, kuri ir identiski šai lietai, tas nozīmētu, ka atbildība vispirms gulstas uz dzīvesvietas dalībvalsti. Turpretim šajā lietā Komisija, pirmkārt, norāda, ka tā grib izmantot gadī-

9 — Skat. 3. zemsvītras piezīmi.

jumu, lai pārskatītu "ģimenes pieeju", ko tā bija atbalstījusi lietā *Weide*. Savos rakstveida apsvērumos tā norāda, ka šī pieeja nebūtu jāpiemēro vispārīgi, bet to varētu piemērot ierobežoti tādās situācijās kā lietā *Hoever* un *Zachow*, kur attiecīgajām personām pēc tiesību brīvi pārvietoties izmantošanas pastāvēja risks zaudēt tiesības saņemt ģimenes pabalstus. Tā kā nodarbinātības dalībvalsts kompetences princips ir Regulu Nr. 1408/71 un Nr. 574/72 pamatprincips, tam būtu jāpiešķir prioritāte, ja vien tā piemērošana neizraisa nepieļaujamas sekas. Tomēr tiesas sēdē Komisija vēlreiz mainīja savu nostāju. Atsaucoties uz Tiesas spriedumiem lietās *McMenamin* [10], *Hoever* un *Zachow* un ģenerāladvokātes Kokotes secinājumiem lietā *Weide*, tā paziņoja, ka pēc pamatīgām iekšējām debatēm tā uzskata, ka, nosakot, kura valsts ir prioritāri atbildīga par ģimenes pabalstu nodrošināšanu, bija jāpiemēro "ģimenes pieeja". Tādā lietā kā šī, kur viens no laulātajiem strādā dzīvesvietas dalībvalstī un ģimenes saikne ar šo valsti ir acīmredzami stiprāka, tā prioritāri ir atbildīga par attiecīgo ģimenes pabalstu nodrošināšanu saskaņā ar Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. daļas b) apakšpunkta i) daļu.

2) Vērtējums

18. No personu, kas iestājušās lietā, iesniegtajiem dokumentiem ir redzams, ka pastāv diezgan liela neizpratne par to, kā pareizi interpretēt un piemērot sociālā nodrošinājumu regulu noteikumus par kompetences sadalījumu starp nodarbinātības dalībvalsti un dzīvesvietas dalībvalsti ģimenes pabalstu nodrošināšanā situācijās, kur bērna vecāki strādā dažādās dalībvalstīs, bet dzīvo kopā vienā no tām. To ne tikai ilustrē abu iesaistīto dalībvalstu šo noteikumu diametrāli pretējā interpretācija, bet arī izceļ Komisijas svārstīgā nostāja šajā jautājumā.

19. Pa to laiku prasītājas šajā lietā cieš no negatīvas kolīzijas attiecībā uz kompetenci starp abām iesaistītajām dalībvalstīm. Dzīvesvietas dalībvalsts (Vācija), no vienas puses, šo noteikumu interpretācijā piemēro "individuālu pieeju", saskaņā ar kuru kompetentā valsts ir nodarbinātības dalībvalsts. No otras puses, prasītāju nodarbinātības dalībvalsts (Austrija) piemēro "ģimenes pieeju", kā rezultātā kompetentā valsts ir dzīvesvietas valsts. Šādā situācijā ir jāatrod viena un vienveidīga pieeja šo noteikumu interpretācijai, lai novērstu šādu situāciju rašanos. Lai gan varētu aizstāvēt abas šīs pieejas, manuprāt, ir jādod priekšroka tai pieejai, kura tādos apstākļos kā šajā lietā ir vispiemērotākā.

10 — 1992. gada 9. decembra spriedums lietā C-119/91 *McMenamin* (*Recueil*, I-6393. lpp.).

20. Vispirms, lai noteiktu pastāvošo juridisko problēmu, ir noderīgi vēlreiz pievērsties galveno noteikumu būtībai. Neskatoties uz to, ka šie noteikumi skaidri neatsaucas uz nodarbinātības un dzīvesvietas dalībvalstīm, es to darīšu nolūkā vienkāršot paskaidrojumu.

21. Pamata noteikums kompetences noteikšanai attiecībā uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem ir noteikts Regulas Nr. 1408/71 13. pantā, kura 1. punktā, īsi sakot, ir noteikts, ka uz Kopienas darba ņēmēju [11] ir attiecināmi tikai vienas dalībvalsts tiesību akti, un 2. punktā precizēts, ka šī valsts ir *nodarbinātības* dalībvalsts, neraugoties uz to, ka persona dzīvo citā dalībvalstī. Regulas Nr. 1408/71 73. pantā ir paredzēts, ka šis noteikums par tiesībām uz ģimenes pabalstiem attiecas arī uz ģimenes locekļiem, kas dzīvo citā dalībvalstī. Pret viņiem ir jāizturas tā, it kā viņi dzīvotu nodarbinātības dalībvalstī.

22. Tālāk Regulās Nr. 1408/71 un Nr. 574/72 ir paredzētas dažādas situācijas, kurās vienam un tam pašam ģimenes loceklim tiesības uz ģimenes pabalstiem rodas gan nodarbinātības dalībvalstī, gan dzīvesvietas dalībvalstī. Šo noteikumu mērķis ir noteikt, kurai no šīm divām dalībvalstīm ir prioritāri jānodrošina pabalsti, tādējādi novēršot pabalstu pārklāšanos.

23. Pirmā tāda situācija ir atspoguļota Regulas Nr. 1408/71 76. pantā. Šis noteikums attiecas uz situāciju, kad "sakarā ar darba turpināšanu" ģimenes pabalstus paredz dzīvesvietas dalībvalsts likumi. Tādā gadījumā pabalsti, kas tiek nodrošināti saskaņā ar nodarbinātības dalībvalsts likumiem, tiek samazināti dzīvesvietas dalībvalsts piešķirto pabalstu apmērā. Tas netieši norāda uz to, ka nodarbinātības dalībvalstij ir pienākums atlīdzināt starpību starp pabalstu apmēru, ko tā nodrošina, un pabalstu apmēru, kas personai pienākas dzīvesvietas dalībvalstī, ja pabalsta apmērs šajā pēdējā valstī ir mazāks. Tādējādi šādā situācijā vispirms kompetenta ir *dzīvesvietas* dalībvalsts.

24. Otro situāciju raksturo tas, ka tiesības uz ģimenes pabalstu dzīvesvietas dalībvalstī nav atkarīgas no tādiem nosacījumiem kā apdrošināšana vai nodarbinātība, kas to atšķir no Regulas Nr. 1408/71 76. pantā paredzētās situācijas. Šajā gadījumā tiek pieņemts, ka dzīvesvietas dalībvalstī nepastāv darba tiesiskās attiecības. Šādos apstākļos saskaņā ar Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunktu pabalsti, ko nodrošina dzīvesvietas dalībvalsts, pabalsta dēļ, ko šim pašam ģimenes loceklim nodrošina nodarbinātības dalībvalsts, tiek samazināti arī šo pabalstu

11 — Domāts "darba ņēmējs" Regulas Nr. 1408/71 1. panta a) punkta izpratnē.

apmērā. Šajā gadījumā tātad prioritāte ir *nodarbinātības* dalībvalstij.

25. Arī trešajā situācijā dzīvesvietas dalībvalsts nodrošinātie pabalsti tiek piešķirti neatkarīgi no tādiem nosacījumiem kā apdrošināšana vai nodarbinātība. Tomēr atšķirībā no otrās situācijas šajā gadījumā "persona [12], kurai ir tiesības uz ģimenes pabalstiem vai kura tos saņem", veic "profesionālo vai uzņēmējdarbību" dzīvesvietas dalībvalstī. Saskaņā ar Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļu ekonomiskā darbība dzīvesvietas valstī maina iesaistīto dalībvalstu prioritāti — ģimenes pabalsti tiek samazināti pabalsta summas apmērā, ko nodrošina *dzīvesvietas* dalībvalsts.

26. Visbeidzot, Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta ii) daļa attiecas uz ceturto situāciju, kas skar pensionāru apgādībā esošus bērnus un bāreņus, kurai acīmredzamu iemeslu dēļ šajā lietā nav nozīmes.

27. Pirms turpināt analīzi, ir jānosaka, kuri no šiem noteikumiem ir piemērojami šajā lietā atbilstoši faktiem, kas konstatēti rīkojumā. Kaut arī pirmais prejudiciālais jautājums attiecas uz Regulas Nr. 1408/71 73. pantu, otrajā jautājumā nav precizēts, kurus no augstāk minētajiem noteikumiem *Oberlandesgericht Innsbruck* uzskata par piemērojamiem šajā lietā. Tomēr, ņemot vērā, ka vienas prasītājas laulātais, bet otras dzīvesbiedrs strādā dzīvesvietas dalībvalstī Vācijā, kamēr prasītājas pašas, ieskaitot bērna kopšanas atvaļinājuma laiku, ir nodarbinātas Austrijā, nav šaubu, ka ir jāpiemēro Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļa. Lai noskaidrotu prioritāti starp iesaistītajām dalībvalstīm attiecībā uz ģimenes pabalstu izmaksāšanu, vēl paliek neatbildēts jautājums: Vai profesionālā vai uzņēmējdarbība dzīvesvietas valstī ir jāveic attiecīgajam Kopienas darba ņēmējam pašam, vai arī ir iespējams, ka to dara viņas vai viņa laulātais vai dzīvesbiedrs?

28. Šo jautājumu Tiesa faktiski ir izlēmusi savā spriedumā *McMenamin* [13]. Šī lieta attiecās uz šim procesam līdzīgu situāciju. Minētajā lietā kādai pārrobežu darba ņēmējai, kam bija tiesības uz nodarbinātības dalībvalsts (Apvienotās Karalistes) maksātajiem ģimenes pabalstiem, vienlaikus bija tiesības uz dzīvesvietas valsts (Īrijas) maksā-

12 — Angļu valodas versijā maldinoši ir lietots izteiciens "*to* the person" (personai), tādējādi nošķirot vārdu "persona" no frāzes "kas veic profesionālu vai uzņēmējdarbību". Taču no citu valodu versijām izriet, ka ir domāts lietot vārdu "persona". Arī Tiesa lieto vārdu "persona", skat. spriedumu lietā *McMenamin*, iepriekš minēts 10. zemsvītras piezīmē, 19. punkts.

13 — Iepriekš minēts 10. zemsvītras piezīmē.

tajiem pabalstiem, kuras teritorijā strādāja tikai viņas laulātais. Vispirms konstatējusi, ka Regulas Nr. 1408/71 13. pants neizslēdz to, ka noteiktu pabalstu piešķiršanu nosaka citi šīs regulas speciālie noteikumi, Tiesa turpināja izvērtēt, vai "tas, ka personas, kurai ir tiesības uz ģimenes pabalstiem Regulas Nr. 1408/71 73. panta izpratnē, laulātais veic profesionālo vai uzņēmējdarbību dzīvesvietas dalībvalstī, var liegt 73. pantā paredzētās tiesības, pat ja laulātais saskaņā ar dzīvesvietas valsts tiesību aktiem nav "persona, kurai ir tiesības uz ģimenes pabalstiem vai piemaksām, vai persona, kas tos saņem" Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas izpratnē" [14]. Loģiski analizējot šī noteikuma tekstu, kura nolūks bija "paplašināt, nevis ierobežot gadījumus, kad bija jāsamazina pabalsti, ko piešķir, pamatojoties uz Regulas Nr. 1408/71 73. pantu" [15], Tiesa secināja, ka "gadījumā, ja persona, kas pieskata bērnu, veic profesionālu vai uzņēmējdarbību šo bērnu dzīvesvietas valstī, pabalsti, kas saskaņā ar 73. pantu jāmaksā nodarbinātības valstij, tiek samazināti" [16].

29. Citiem vārdiem sakot, ja viens no bērna vecākiem strādā ģimenes dzīvesvietas valstī vai citādā veidā veic tur profesionālu vai uzņēmējdarbību, dzīvesvietas dalībvalsts ir prioritāri atbildīga par ģimenes pabalstu nodrošināšanu. Ar šādu secinājumu Tiesa nenošķīra pārrobežu darba ņēmēju no viņa vai viņas laulātā vai dzīvesbiedra, lai piemērotu Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļu. Tādējādi Tiesa, interpretējot un piemērojot šo noteikumu, neapšaubāmi atbalstīja "ģimenes pieeju".

30. Šajā sakarā Tiesa vēl skaidrāk izteicās savā spriedumā lietā *Hoever* un *Zachow*, kurā tā atzīmēja, ka "nevar uzskatīt, ka ģimenes pabalsti pēc savas būtības ir maksājami personai izolēti no tās ģimenes apstākļiem. Tā kā tādu pabalstu kā Vācijas bērna kopšanas pabalsts piešķiršana ir paredzēta, lai segtu ģimenes izmaksas, nav nozīmes tam, kurš no vecākiem šo pabalstu saņem" [17]. Lai gan Vācijas valdība vēlas nošķirt minēto lietu no šīs lietas, pamatojoties uz faktiskām atšķirībām lietu pamatā, ir skaidrs, ka Tiesas piezīme spriedumā lietā *Hoever* un *Zachow* ir jāuzskata par vispārēju vadlīniju noteikumu interpretācijā par kompetences noteikšanu ģimenes pabalstu nodrošināšanā. Apstiprinājums tam ir atrodams Tiesas nesenajā spriedumā lietā *Humer* [18], kurā tā atkārtoja šo apsvērumu saistībā ar atšķirīgiem faktiem.

14 — 16. punkts.
15 — 23. punkts.
16 — 25. punkts.
17 — Iepriekš minēts 5. zemsvītras piezīmē, 37. punkts.
18 — Iepriekš minēts 5. zemsvītras piezīmē, 50. punkts.

31. No materiālo tiesību viedokļa ģimenes apstākļu ņemšana vērā, nosakot kompetenci attiecībā uz ģimenes pabalstu nodrošināšanu, pilnībā atbilst to raksturam un funkcijai, kas vismaz primāri nav saistīta ar nodarbinātību. Tādējādi Tiesa ir izskaidrojusi, ka gadījumos, kuros saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 1. panta u) punkta i) daļu ir noteikts, ka ģimenes pabalsti ir paredzēti ģimenes izdevumu segšanai, tas ir jāsaprot tādējādi, ka šie pabalsti ir "valsts iemaksa ģimenes budžetā nolūkā atvieglot finansiālo nastu, kas saistīta ar bērnu kopšanu [..]" [19]. Tādējādi bērna kopšanas pabalstus var paredzēt tam, lai "dotu vienam no vecākiem iespēju veltīt savu laiku maza bērna audzināšanai un it īpaši atlīdzinātu viņiem par bērna kopšanu, segtu citas izmaksas, kas saistītas ar bērna pieskatīšanu un audzināšanu, un, iespējams, atvieglotu finansiālās grūtības, kas saistītas ar atteikšanos no ienākumiem, ko dod pilna laika darbs" [20]. Lai gan pēdējais iemesls ietver atlīdzību par ienākumu zaudēšanu, kas saistīta ar došanos bezalgas bērna kopšanas atvaļinājumā, pēc manām domām, tas nav pietiekams, lai varētu atzīt, ka šie pabalsti ir īpaši saistīti ar nodarbinātību, it īpaši tāpēc, ka ir iespējams, ka šis pabalsts nav saistīts ar attiecīgā darba ņēmēja agrāko ienākumu līmeni.

32. Es vēl piebilstu, ka, ja Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas interpretācijā tiktu izmantota "individuālā pieeja", tas teorētiski varētu novest pie tā, ka ģimene saņemtu dubultu pabalstu, ja laulātajam vai dzīvesbiedram dzīvesvietas dalībvalstī būtu tiesības saņemt pabalstus pretēji Regulās Nr. 1408/71 un Nr. 574/72 ietvertajam mērķim novērst noteikumu par pabalstu pārklāšanos.

33. Visbeidzot, jāuzsver, ka kompetences piešķiršana dzīvesvietas dalībvalstij nekādā veidā neietekmē attiecīgo ģimenes pabalstu saņēmēju materiālās intereses gadījumos, kad pabalstu apmērs ir mazāks nekā to pabalstu apmērs, ko nodrošina nodarbinātības dalībvalsts. Tādā gadījumā nodarbinātības dalībvalsts pienākums ir piemaksāt starpību līdz pabalstu apmēram, ko tā nodrošina. Tiem vienmēr tiek garantēti pabalsti vai nu dzīvesvietas, vai nodarbinātības dalībvalsts pabalstu apmērā atkarībā no tā, kuri ir lielāki. Tā pēc būtības ir daudz vispārīgāka principa izpausme — ka pret personām, kas izmantojušas savas tiesības brīvi pārvietoties, tādēļ nedrīkst attiekties mazāk labvēlīgi nekā tad, ja tās nebūtu izmantojušas šīs tiesības [21].

34. Tādējādi jāsecina, ka situācijā, kad persona ir nodarbināta vienā dalībvalstī, bet kopā ar savu laulāto vai dzīvesbiedru dzīvo citā dalībvalstī, kur strādā tās laulātais vai dzīvesbiedrs, par ģimenes pabalstu izmaksāšanu prioritāri atbildīga ir dzīvesvietas dalībvalsts.

19 — 2001. gada 15. marta spriedums lietā C-85/99 *Offermanns* (*Recueil*, I-2261. lpp., 41. punkts).

20 — Turpat, 39. punkts.

21 — Skat., piemēram, spriedumu lietā *Hoever* un *Zachow*, iepriekš minēts 5. zemsvītras piezīmē, 36. punkts, un 2002. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-224/98 *D'Hoop* (*Recueil*, I-6191. lpp., 30. punkts).

V — Secinājumi

35. Tādējādi iesaku Tiesai sniegt šādas atbildes uz *Oberlandesgericht Innsbruck* atbilstoši EKL 234. pantam uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem:

1) Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulas Nr. 1408/71/EEK par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā, 73. pants saistībā ar šīs regulas 13. pantu attiecas uz darba ņēmējiem, kuru darba tiesiskās attiecības joprojām ir spēkā, bet bezalgas bērna kopšanas atvaļinājuma dēļ neietver ne pienākumu veikt darbu vai izmaksāt algu, ne arī veikt sociālā nodrošinājuma iemaksas saskaņā ar valsts tiesību aktiem;

2) situācijā, kad persona ir nodarbināta vienā dalībvalstī, bet kopā ar savu laulāto vai dzīvesbiedru dzīvo citā dalībvalstī, kur strādā tās laulātais vai dzīvesbiedrs, saskaņā ar 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļu Padomes 1972. gada 21. marta Regulā Nr. 574/72/EEK, ar kuru nosaka īstenošanas kārtību Regulai Nr. 1408/71, par tādu ģimenes pabalstu izmaksāšanu kā bērna kopšanas pabalsts prioritāri atbildīga ir dzīvesvietas dalībvalsts.